Barraques de pedra seca a Mont-roig del Camp

Al llarg de la història i arreu del món, on hi ha hagut pedra s'ha aprofitat de la millor manera possible, ja fos en forma d'eines o com a matèria primera de diverses construccions.

En el capítol agrícola, els camps erms requerien un seguit de feines preparatòries per tal de poder-los conrear. Sovint, en arrabassar-los, afloraven a la superfície moltes pedres, de forma més o menys abundant; unes pedres que van servir, a l'incipient pagès, per construir habitatges, com les cabanes o les barraques, per enlairar els marges que aguantaven els mateixos conreus i també per bastir amagatalls, pous, aljubs, etc.

Les barraques i les cabanes són, de ben segur, l'exponent més notable de les construccions de pedra seca realitzades per la pagesia, amb una tècnica que consisteix en anar muntant pedra sobre pedra, sense l'ajut de cap material d'unió, com pot ser el ciment, el guix o la calç.

Les barraques les construïen els pagesos més especialitzats, doncs, tenien els coneixements i experiència necessaris per bastir-les. També construïen els marges que esglaonaven unes terres en pendent, cosa que facilitava el seu conreu, com també enlairaven els murs que separen les propietats o que delimiten els camins.

Una altra construcció singular són les trones, un conjunt de pedres disposades harmònicament al voltant dels arbres, per assegurar-los del vent i alhora protegir-los de l'acció de l'arada.

I, si era el cas que encara sobraven pedres, s'amuntegaven en algun lloc que no molestessin. Sovint ens sorprèn trobar munts de pedra amb una perfecta distribució, definint formes geomètriques que expressen una certa intencionalitat estètica.

Al terme de Mont-roig, a hores d'ara, tenim catalogades 110 barraques, totes elles incloses al POUM (Pla d'Ordenació Urbanística Municipal) i declarades pel Consistori BCIL (Bé Cultural d'Interès Local).

El treball de recerca i posterior catalogació d'aquestes construccions ha estat realitzat per l'Esther Bargalló i el J.M. Martí Rom, que han comptat amb la valuosa col·laboració del "Grup Drac Verd" de Sitges. Tots quatre realitzen un acurat treball de camp consistent en netejar la porta d'accés, eliminant les branques dels arbustos que tapen l'entrada, col·locar el GPS damunt la construcció, per saber la posició exacta de latitud i longitud, prendre les mides interiors i exteriors de la barraca per poder fer el croquis de planta i alçat, fotografiar la barraca i pintar un petit drac verd, al seu interior, a fi de deixar constància de la seva catalogació.

Les barraques de Mont-roig tenen una notable diversitat d'estils i formes. Cal remarcar la seva important quantitat -passen del centenar-, el seu relatiu bon estat de conservació i, sobretot, la magnificència d'algunes construccions singulars. Per donar-les a conèixer, n'hem escollit onze fàcilment accessibles, ja que es troben gairebé a peu de camí. Totes tenen les portes d'accés orientades al sud, per tal d'aprofitar el màxim recorregut del sol i, alhora, evitar el vent de mestral o serè que domina en la zona.

A l'interior de les barraques hi trobem petites cavitats, algunes situades a ran de terra: els cocons. Aquests elements s'utilitzaven per conservar frescos l'aigua i el vi. Altres armaris situats a mitja altura, servien per guardar alguns estris del camp i també per protegir els aliments de l'acció d'algunes bèsties.

També a l'interior de les barraques, i a prop de l'entrada, les pedres resten ennegrides pel fum, donant-nos testimoni del foc a terra per coure els aliments i que dotava d'un cert confort les estances.

Dins de la barraca, el millor espai era per a l'animal; ja que ell era la part més important del patrimoni del pagès.

La majoria de les nostres barraques estan cobertes amb la tècnica denominada de falsa cúpula. A partir del terra, es posava una filada de pedres una damunt de l'altra, totes lleugerament desplomades cap a l'interior, per tancar-ne definitivament la construcció a partir d'una certa alçada. Les pedres es col·locaven lleugerament inclinades cap a l'exterior, per dificultar l'entrada de l'aigua de pluja, que lliscava cap enfora.

Moltes de les barraques del nostre terme culminen la construcció amb una pedra clau situada a dalt de tot que, amb el seu pes, lliga amb les altres. Sovint, per damunt del sostre s'hi posava una capa de terra i pedruscall i s'hi plantaven lliris de Sant Josep. Això feia que les seves fines arrels relliguessin i aïllessin el sostre.

Per tal de donar a conèixer el nostre patrimoni bastit de pedra en sec presentem una ruta que fa de bon seguir. L'objectiu d'aquest recorregut és que gaudiu d'una visió bella, i de vegades corprenedora, d'algunes construccions de mèrit, unes obres que us ajudaran a sensibilitzar-vos sobre la necessitat de la seva conservació com a béns de domini comú.

Perquè és cert que del passat ens han arribat construccions importants que tots coneixem i admirem, com són els castells, alguns palaus i moltes esglésies. Però també tenim aquestes modestes construccions que ha bastit l'home humil per fer més planer el dur treball de la terra.

Esther Bargalló i Martí Rom

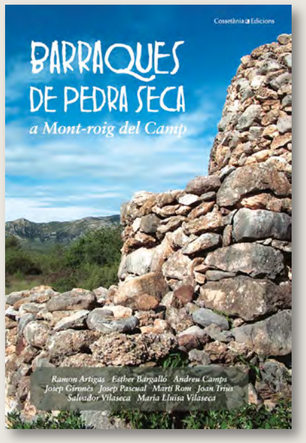

BARRAQUES DE PEDRA SECA A MONT-ROIG DEL CAMP

Editorial: Cossetània Edicions
Col·lecció: El Tinter (n. 54)
Data de publicació: 2007
Número de pàgines: 200
Idioma: Català

Al Centre Miró també s'hi pot adquirir el **documental de "Barraques de pedra seca (a Mont-roig)** de 30 minuts, realitzat per Martí Rom el 2006.

Centre Miró: 977 837 337
Oficina de Turisme: 977 179 468
www.pedrasecamont-roig.com / info@pedrasecamont-roig.com

EDITA: CENTRE MIRÓ Església Vella. Mont-roig

COL·LABOREN: Ajuntament de Mont-roig del Camp
Diputació Tarragona
Generalitat de Catalunya Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació

disseny gràfic_ espremedora.com

Ruta de les barraques de pedra seca

Mont-roig del Camp

www.pedrasecamont-roig.com

Les barraques estan assenyalades en el plànol mitjançant una "B" i el seu número correspondent, -per exemple el 5- emmarcat dins d'un quadrat negre. A més, hem creat convenient donar tot un seguit d'instruccions complementàries per facilitar la seva localització.

La Barraca B1 del recorregut la trobarem passats 700 metres del quilòmetre 18 de la carretera T-310. A partir d'aquest punt, agafarem un camí a la dreta on veiem un rètol d' Afra privada de cargi i un pal de fusta que indica la Ruta 8 de BTT. La barraca està a uns 50 metres de la carretera, tocant el camí.

B1

Barraca de planta circular, amb dos estrups laterals que fan de paravent i un parat posterior reclinada. El portal és d'arc d'ametlla, també anomenat apuntat o puntiu. La coberta és de falsa cúpula, tancada per la pedra clau i el recobriment és de pedruscall. Tot i no ser una construcció de grans dimensions, el seu interior té l'alçada d'una persona.

Tornarem cap a la carretera, i girarem a la dreta. Sobrepassarem 300 metres el quilòmetre 19 i agafarem un camí de l'Esquerra. Ja situats en el camí veurem, a l'Esquerra, un pal de fusta que correspon a la Ruta 7 de BTT. Escollirem el camí de la dreta. A uns 300 metres hi trobarem, igualment a la dreta, la Barraca B2.

B2

Barraca construïda amb pedres bastant grans i irregulars. El portal i la part inferior interna estan arrenjats amb argamassa. Frontalment és molt allargada, a la manera d'un paravent i el lateral esquerre es corba cap endavant remarcant aquesta impressió. Observem, també, un petit arman encastat a la paret. La coberta és de falsa cúpula i el recobriment de pedruscall.

Només sobrepassar aquesta barraca cal agafar el camí de l'Esquerra. Continuarem per aquest camí i, a uns 500 metres, la pista ta un tomb molt pronuncial a la dreta. Immediatament desprès de la corba hi ha un entrador a l'Esquerra. Caminem recte 50 metres i hi trobem uns claus artificials de conills, lèts amb palets de fusta i terra. Hi passem pel costat dret de dits caus i, a menys de 100 metres, a l'Esquerra sota uns pins ben alts, s'amaga la Barraca B3.

B3

Barraca de bella estètica i en molt bon estat de conservació. La seva coberta és de falsa cúpula, la planta és circular i el portal d'arc de mig punt, damunt del qual sobresurt una mena de volada. El recobriment és de pedruscall i té llirs de Sant Josep. A l' interior, observem un petit cocó i una petita fornicula.

Tornem a sortir al camí principal i, a uns 50 metres a la dreta, veiem la Barraca B4.

B4

Barraca construïda exteriorment en forma d'espiral. Des del costat dret, on hi ha el marge, s'aprecia prou bé com la construcció va pujant fins a la cúspide, cosa que en facilita l'accés. Igualment ens resulta fàcil arribar a la gran perda coberta que corona el sostre, que és practicable, cosa que facilitava la sortida de fums en cas d'encendre foc a l'interior.

La fagana presenta un portal amb muntants arquejats i una llinda, tot plegat garlebé en forma d'arc d'ametlla.

La coberta és de falsa cúpula i el recobriment de pedruscall. A l'interior hi observem un annan i un petit cocó. Davant de la barraca podem apreciar una trona, ara sense arbre. També cal remarcar-ne el marge que, des del camí, avanga fins al matèix costat de la barraca.

Després, retornarem pel matèix camí fins a la carretera, on girarem cap a l'Esquerra. Uns 100 metres més enllà agafarem un camí a la dreta. Està indicat per un pal de fusta de la Ruta 9 de BTT. Uns 300 metres amunt, i després de passar pel costat d'un interessant marge situat a la dreta, trobem una entrada a una finca amb un rètol de Zona de repoblació cinegètica i un altre pal de la Ruta 9 de BTT. Deixarem el vehicle allí i ens endinsarem a peu per un camí que hi ha entrant a l'Esquerra. Uns 200 metres enllà distingirem la Barraca B5.

B5

Barraca de planta rodona, adossada a un marge. El seu aspecte és força atractiu, malgrat que la cúpula està arranjada amb ciment. Destaca el bonic portal, coronat amb dues grans llindes encavalades. Al seu interior hi descobrim tres cocons i dos annans. El recobriment de la barraca és de pedruscall i ciment.

Cal reprendre el camí principal i, 100 metres amunt, ens caldrà deixar el vehicle. Pujant a mà esquerra hi ha dos camins garlebé a tocar, agafarem el segon. A uns 100 metres hi ha una casa abandonada. Prendrem el camí de l'Esquerra i, immediatament al darrere, ens sorprendrà la Barraca B6.

B6

Imponent i monumental barraca de marcada reminiscència oriental, que captiva per la seva alçària: uns 4,30 metres. És de planta rodona, amb coberta de falsa cúpula. S'accedeix al seu interior per un portal de muntants verticals, força alt. Observem, encastats als seus murs interiors, dos annans i dos cocons.

El coronament de l'obra, acabat en punxa, és de terra i grans lloses. Cal fixar-se en l'harmònica bellesa de la col·locació de les pedres, sobretot les de la part del darrere de la barraca.

Definitivament, està considerada una de les tres barraques més belles de les comarques de Tarragona.

Després prosseguirem pel camí principal, a uns 700 metres veurem, a la dreta i a uns 200 metres, la Barraca B7.

B7

Barraca vestida amb grans pedres que està parcialment restaurada. Tancada en falsa cúpula, la seva planta és circular i el portal d'arc de mig punt. Del seu lateral dret li surt una rampa que puja fins a mitja altura. Al seu interior hi observem un cocó i una fornicula. La coberta és de pedruscall, amb llirs de Sant Josep.

Prosseguirem pel camí principal i a uns 600 metres veurem, a l'Esquerra i darrere d'uns marges, la Barraca B8.

B8

Barraca de doble planta. La més antiga és la de la dreta, més baixa i de coberta plana. Presenta una planta rodona, un portal amb muntants verticals i arc pla i una cobertura de pedruscall. Constatem que es va basir amb pedres rectangulars de gran mida. La l'Esquerra, aca-bada en falsa cúpula i coberta amb grans lloses, es va construir posteriorment i es va adossar a la primera, aprofitant-ne la paret comuna. Es de planta irregular i té un portal d'arc d'ametlla. Al seu interior hi observem un gran annan o fornicula. A la part posterior hi endevinem una rampa, útil per accedir fàcilment a la coberta.

Tot seguit, deixarem el camí fins tornar a la carretera. Al girar cap a la dreta, a uns 200 metres, cal entrar en un petit camí i deixar-hi el vehicle. Continuarem a peu per aquest camí, a uns 50 metres, trobarem la Barraca B9.

B9

Construcció de planta rodona amb coberta de falsa cúpula i recobriment de pedruscall. Es molt interessant i únics a nivell de pedres irregulars de mitjana grandària defineixen unes parets que expressen una bellesa assenyada i natural. A mida que ens hi acostem ens corprèn la seva presència. Probablement, és la millor barraca de les comarques de Tarragona, degut a la seva monumental perfecció de línies que frondosa coberta d'alzavares, que li dòna una aparença molt especial, Està bastida amb pedres molt grans i arrodonides. Damunt del portal del nostre terme. Té una alçada interior de 3,90 metres i un diàmetre de 4,10. Està construïda amb parets de muntants arquejats, hi destaca la seva presència. El seu interior, força espaiós, està cobert per una falsa cúpula i entre les pedres hi brota alguna atzavara. Als murs hi poden observar quatre cons, corronats amb arc, de dimensions considerables.

Repassem el camí principal, on hem deixat el vehicle i, a uns 200 metres, aquest sembla bifurcar-se en dos. Deixarem el vehicle. Entrarem a peu per el camí de la dreta, el més estret. A uns 100 metres, a l'Esquerra, hi surt un sendero que ens porta a la monumental Barraca B11.

B10

Aquesta barraca ens sorprèn per la seva grandària i, ja que es van dispersant de forma quasi laberíntica per tot aquest indret.

Després de visitar aquesta barraca us caldrà tornar a la carretera, doncs, el camí pel qual baixàvem no té sortida.

B11

Hi ambien del seu darrere i, ja des de lluny, ens sorprèn la perfecció del seu estil egiptòlogic. Un immens conjunt de pedres irregulars de mitjana grandària delineixen unes parets que expressen una bellesa assenyada i natural. A mida que ens hi acostem ens corprèn la seva presència. Probablement, és la millor barraca de les comarques de Tarragona, degut a la seva monumental perfecció de línies i al gran volum, tant exterior com interior i, òbviament, és la més important del nostre terme. Té una alçada interior de 3,90 metres i un diàmetre de 4,10. Està construïda amb parets de muntants arquejats, hi destaca la seva presència. El seu interior, força espaiós, està cobert per una falsa cúpula i entre les pedres hi brota alguna atzavara. Als murs hi poden observar quatre cons, corronats amb arc, de dimensions considerables.

**ATENCIÓ: Cal preservar les barraques fent un bon ús de la visita. Pujar damunt de les barraques és perillós i es poden ensorrar!*

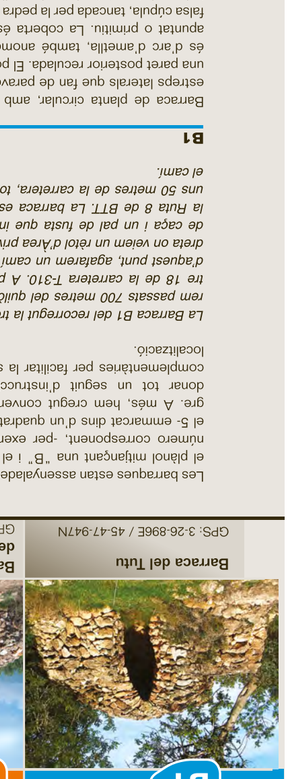

Barraca del Tutu
GPS: 3-26-896E / 45-47-947N

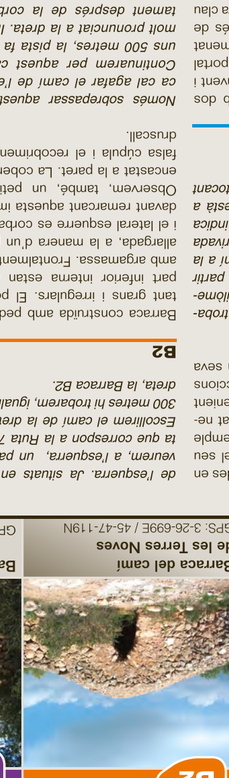

Barraca del camí de les Terres Noves
GPS: 3-26-699E / 45-47-119N

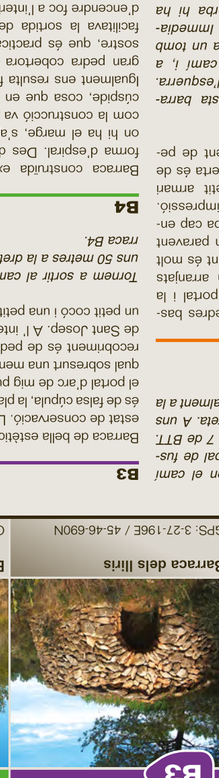

Barraca dels llirís
GPS: 3-27-196E / 45-46-690N

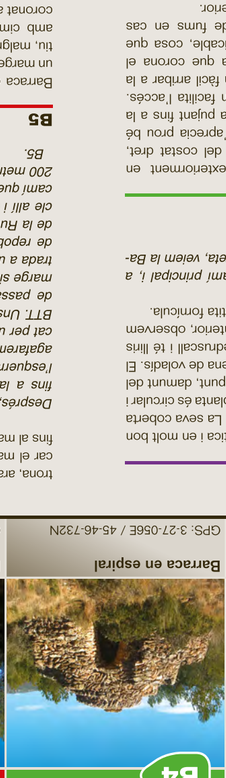

Barraca en espiral
GPS: 3-27-056E / 45-46-732N

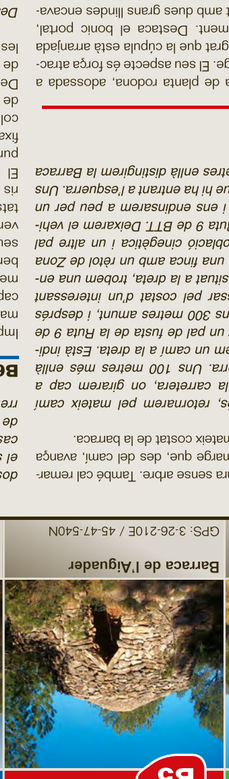

Barraca de l'Aiguader
GPS: 3-26-210E / 45-47-540N

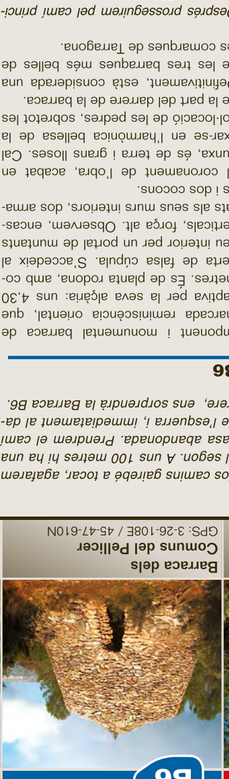

Barraca dels Comuns del Pellicer
GPS: 3-26-108E / 45-47-610N

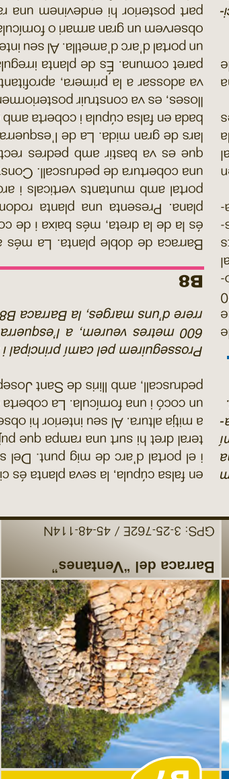

Barraca del "Ventanes"
GPS: 3-25-762E / 45-48-114N

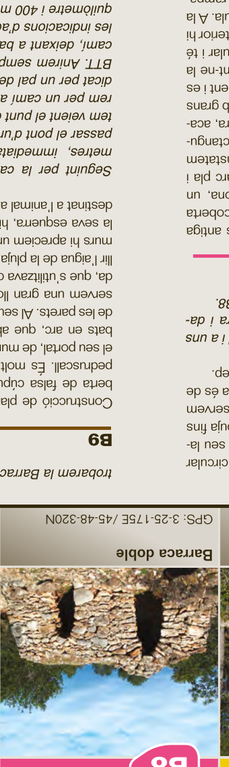

Barraca doble
GPS: 3-25-175E /45-48-320N

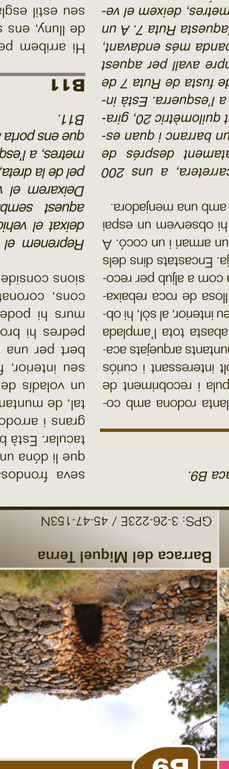

Barraca del Miguel Terra
GPS: 3-26-223E / 45-47-153N

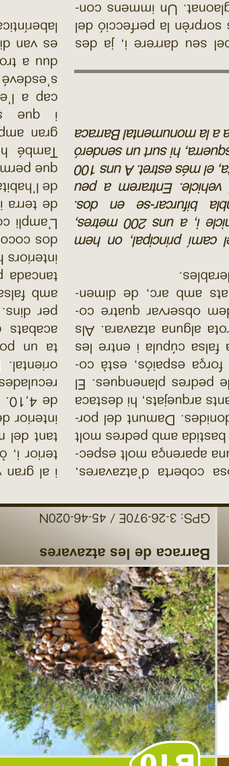

Barraca de les atzavares
GPS: 3-26-970E / 45-46-020N

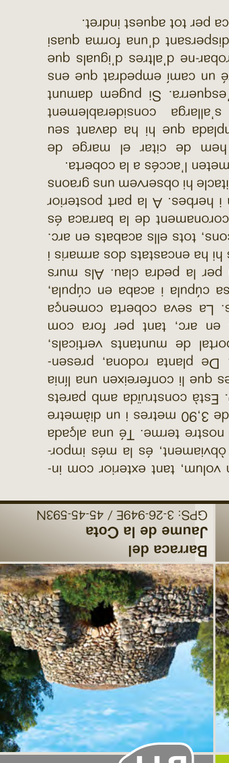

Barraca del Jaume de la Cota
GPS: 3-26-949E / 45-45-593N

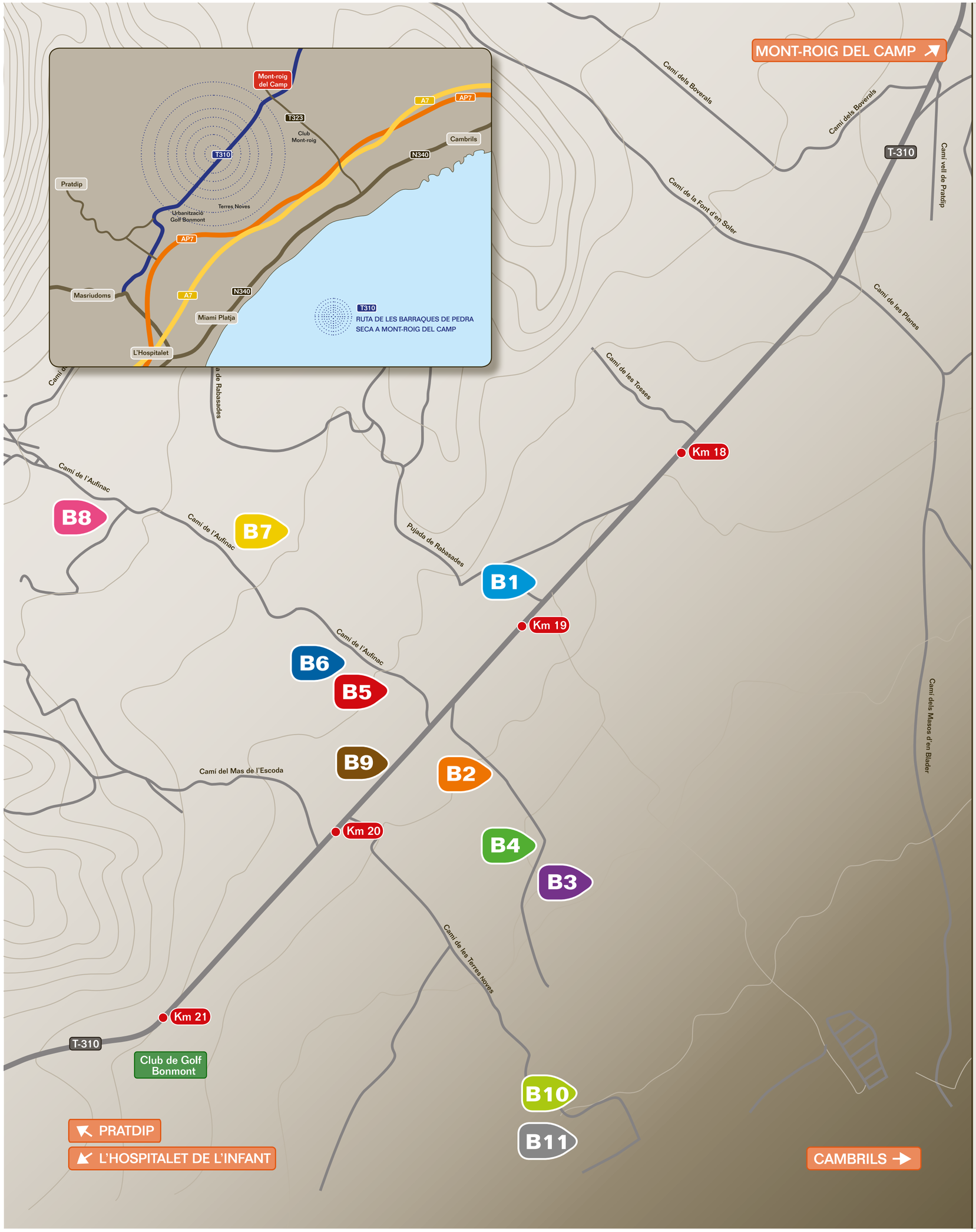

Barraques de pedra seca

Mont-roig del Camp

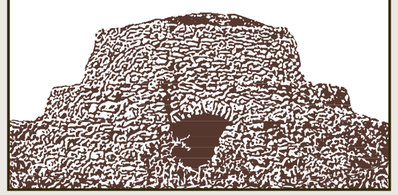

B1

Barraca del Tutu

GPS: 3-26-896E / 45-47-947N

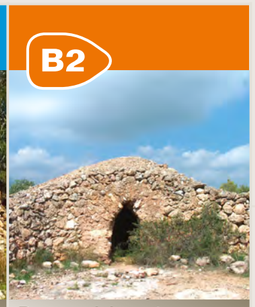

B2

Barraca del camí de les Terres Noves

GPS: 3-26-699E / 45-47-119N

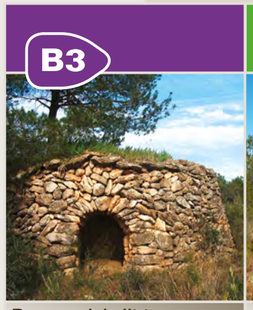

B3

Barraca dels Iliris

GPS: 3-27-196E / 45-46-690N

B4

Barraca en espiral

GPS: 3-27-056E / 45-46-732N

B5

Barraca de l'Aiguader

GPS: 3-26-210E / 45-47-540N

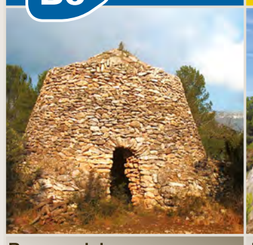

B6

Barraca dels Comuns del Pellicer

GPS: 3-26-108E / 45-47-610N

B7

Barraca del "Ventanes"

GPS: 3-25-762E / 45-48-114N

B8

Barraca doble

GPS: 3-25-175E /45-48-320N

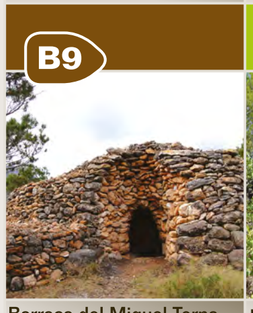

B9

Barraca del Miquel Terna

GPS: 3-26-223E / 45-47-153N

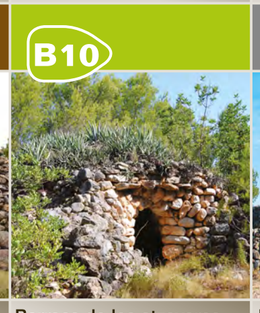

B10

Barraca de les atzavares

GPS: 3-26-970E / 45-46-020N

B11

Barraca del Jaume de la Cota

GPS: 3-26-949E / 45-45-593N